13.9.2022

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi
StV@eduskunta.fi

Lausunto esitykseen laiksi välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaamisesta työtaistelun aikana

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ovat pyytäneet työsuojeluviranomaisen lausuntoa esitykseen laiksi välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaamisesta työtaistelun aikana. Työsuojeluviranomaiset antavat asiassa yhteisen lausunnon. Lausunnon on valmistellut Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue, mutta se vastaa kaikkien vastuualueiden käsitystä asiassa. Asian kiireellisyydestä johtuen työsuojeluviranomainen lausuu vain siltä osin kuin esityksellä on vaikutusta työsuojeluviranomaisen toimintaan.

Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue toimii erillisen sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen perusteella toimivaltaisena viranomaisena työaikalain 19 §:n mukaisen hätätyön osalta. Toimivalta on ulotettu koko maahan. Työsuojeluviranomaiset ehdottavat, että vastaava keskitys toteutettaisiin esitettävän lain 7 ja 8 §:n mukaisessa ilmoitusmenettelyssäkin resurssien paremman käytön ja seurannan sekä tulkinnan yhtenäisyyden vuoksi. Lain esitetystä väliaikaisuudesta johtuen, toimivalta voitaisiin määrittää kyseisessä lainkohdassa. Työsuojeluviranomainen ei pysty arvioimaan tehtävän resurssitarvetta pohjautuen aiempaan tietoon, mutta karkea arvio tehtävään tarvittavasta resurssista on noin 0,5 htv. Menettelyn viimesijaisuus saattaa johtaa siihen, ettei resurssitarve konkretisoidu.

Työsuojeluviranomainen yhtyy esityksen käsitykseen siitä, ettei ennakolta tiedossa olevassa lakkotilanteessa tule lähtökohtaisesti soveltaa työaikalain 19 §:n hätätyösäännöstä. Keväällä 2022 hätätyöilmoituksia tehtiin lakon perusteella 6 kpl ja muun työtaistelutoimenpiteen perusteella 16 kpl. Nyt esitettävä malli, jossa lakiin kirjataan täsmällisemmät menettelyt lakkotilanteessa, on edellä mainitusta näkökulmasta kannatettava, vaikka työsuojeluviranomainen muutoin suhtautuu pidättyvästi työtaisteluoikeuden rajoituksiin. Varsinaisen säädöstekstin osalta työsuojeluviranomainen kiinnittää valiokuntien huomiota epäselviin ilmaisuihin seuraavissa kohdissa:

> *Jos 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuun välttämättömään terveydenhuoltoon tai kotihoitoon kohdistuva työtaistelu vaarantaa asiakkaiden tai potilaiden hengen tai vaarantaa vakavasti asiakkaiden tai potilaiden terveyden, säädetyt tai sovitut työajat saa, jolleivät työntekijäjärjestön asettamat työtaistelutoimet sitä estä, ilman sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön suostumusta ja sen estämättä, mitä työaikalaissa (872/2019) säädetään tai sovellettavassa työ- tai virkaehtosopimuksessa määrätään, ylittää siinä määrin kuin 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun*

*välttämättömän terveydenhuollon tai kotihoidon turvaaminen sitä edellyttää, kuitenkin enintään kahden viikon ajan. Tällöin työssä saa **myös** poiketa työaikalain 8, 18, 24, 25, 27 ja 28 §:n säännöksistä. ---*

*Työnantaja voi poiketa työaikasäännöksistä vain, jos muut **kuin** tässä laissa säädetyt keinot tai 2 luvussa säädetyt keinot eivät ole riittäviä asiakkaiden tai potilaiden hengen vaarantumisen tai asiakkaiden tai potilaiden terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi, ja vain siinä laajuudessa, kuin se on mainitussa tarkoituksessa välttämätöntä.--*

Ensimmäinen ilmaisu ”myös” on ristiriidassa edeltävän lauseen kanssa, jossa todetaan poikkeamismahdollisuus kaikkeen työaikalaissa säädettyyn. Toinen ilmaisu ”kuin” viittaa harhaanjohtavasti muihin kuin laissa edellä todettuihin keinoihin, vaikka kaiketi juuri ne keinot ovat ensisijaiset.

Lisäksi käsityksemme mukaan nyt esitettävä menettely ei mahdollista suoranaisesti työntekijän määräämistä vapaalta (pl. vuosiloma) työhön, jos tämä työ olisi säännöllistä työaikaa. Lain säännös siis mahdollistaa yksinomaan työaikalain säännöksistä poikkeamisen eikä se ainakaan sanamuotonsa mukaan ole tarkoitettu direktio-oikeuden laajentamiseen. Tästä poikkeuksena ylityön teettäminen ilman suostumusta.

Käsittely tultaisiin järjestämään vastaavalla tavalla kuin hätätyöasioiden käsittely. Tällöin tehty ilmoitus käsiteltäisiin kiireellisesti ja mikäli teettämiselle ei olisi perusteita, asiassa annettaisiin valvontalain mukainen toimintaohje tai määräys keskeyttää tällainen lainvastainen työn teettäminen. Kyse on niin sanotusta tosiasiallisesta hallintotoiminnasta, johon ei ole oikeutta hakea muutosta valittamalla, vaan asiassa voi tehdä muistutuksen tai hallintokantelun.

Esityksessä tulisi arvioida sitä, miten työnantajan lainvastainen menettely suhteutuu työaikarikkomussäännökseen. Hätätyön lainvastainen käyttö on kriminalisoitu vuoden 2022 alussa voimaan tulleella työaikalain muutoksella ja asiassa tulisi harkita kyseisen nyt säädettävän asian liittämistä rangaistussäännöksen alaan. Siltä osin kuin työnantaja rikkoisi lepoaikasäännöstä ilman lain suomaa oikeutusta, kyse voisi olla jo nykyisen työaikarikkomuksen alaan kuuluvasta teosta.

Lisätietoja Lakimies Aki Eriksson, puh. 0295 018 175

Johtaja Riitta Sulameri

Lakimies Aki Eriksson

Jakelu Sosiaali- ja terveysvaliokunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Postiosoite PL 9, 13035 AVI
Käyntiosoite Itsenäisyydenaukio 2, 20800 Turku
Puhelin 0295 018 000
tyosuojelu.lounais@avi.fi
www.tyosuojelu.fi

Tämä asiakirja LSAVI/13085/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument LSAVI/13085/2022 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Sulameri Riitta 13.09.2022 16:30

Ratkaisija Eriksson Aki 13.09.2022 16:23